61/1992. (XI. 20.) AB határozat[1]

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára és megsemmisítésére irányuló indítvány ügyében meghozta az alábbi

határozatot.

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében megfogalmazott tilalom – amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alkotmánybíróság a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló 1991. évi XC. törvény 6. § (1) bekezdés *a)* pontja, valamint a 7. § (1) bekezdés *g)* pontja alkotmányellenességének megállapítására vonatkozó indítványt, és e jogszabályhely megsemmisítése iránti kérelmet elutasítja.

E határozatát az Alkotmánybíróság a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

1. Az indítványozó álláspontja szerint az Alkotmány 70/A. §-át sérti a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló 1991. évi XC. törvény 6. § (1) bekezdésének *a)* pontja. Eszerint bevételnek minősül az az egyébként nem adómentes összeg, amelyet a társas vállalkozás tagjának, vagy a munkáltató alkalmazottjának (ideértve a szövetkezet tagját is) nyújtott hitel (kölcsön) visszafizetéséből elenged, illetőleg az az összeg, amelyet a társaság tagja helyett fizet vissza. Éppen ezért nem élvez adómentességet a 7. § (1) bekezdés *g)* pontja szerint.

Az indítványozó szerint ez hátrányos megkülönböztetés az adósok között hitelezőik szerint. Azok ugyanis, akik a pénzintézettől felvett hitelt idő előtt visszafizetik, engedményt kapnak – és ez nem számít adóköteles jövedelemnek –; a munkáltatói kölcsön elengedése, illetve a társaság tagja helyetti visszafizetése viszont az érintett törvényhely szerint már adóköteles jövedelem.

2. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítvány nem megalapozott.

Az Alkotmány 70/I. §-a az állampolgárok egyik alapvető kötelezettségeként mondja ki, hogy mindenki köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni. E hozzájárulás módját és mértékét az adókról, az illetékekről, a vámokról stb. szóló törvények állapítják meg. Az említett törvények megalkotása során az Országgyűlés rendszerint kedvezményeket is nyújt a jogszabály címzettjeinek meghatározott köre számára, illetőleg bizonyos tevékenységfajtákra vagy árucikkekre. Amíg azonban a közterhekhez való hozzájárulás az állampolgároknak az Alkotmányból eredő alapvető kötelezettsége, addig a kötelezettség alóli mentesülésre vagy bizonyos mértékű kedvezményre senkinek sincs az Alkotmányon alapuló alanyi joga.

1 Alkotmánybírósági ügyszám: 320/B/1992. Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat vesztik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat. Lásd: Alaptörvény 5.

A mentességek és kedvezmények meghatározásánál a jogalkotót széleskörű mérlegelési jog illeti meg. Ennek gyakorlása során tekintettel lehet bizonyos, az Alkotmányban is nevesített jogokra – pl. az egészséges környezethez vagy a szociális biztonsághoz való jogra – de ezen túlmenően érvényre juttathat az Alkotmányból közvetlenül le nem vezethető, esetenként rövid távra irányadó gazdaságpolitikai, életszínvonal-politikai, szociálpolitikai és egyéb célkitűzéseket. Ekként tehát, noha a jogalkotót a mentességek és kedvezmények megállapításánál is kötik az Alkotmányban meghatározott jogi korlátok, a jogalkotói mérlegelésnél nem a jogi, hanem az egyéb szempontok játsszák a meghatározó szerepet, s ebből eredően az esetleges helytelen, a társadalom érdekeivel ellentétes tartalmú mérlegelés is elsődlegesen politikai felelősséget von maga után.

A kifejtettekből következik, hogy a kedvezményekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések alkotmányossági felülvizsgálata során az Alkotmánybíróság hatáskörébe kizárólag annak ellenőrzése tartozik: a jogalkotó mérlegelési jogának gyakorlása során nem kerülte ellentétbe az Alkotmány valamely rendelkezésével, s az Alkotmánybíróság nem jogosult a jogalkotói mérlegelés célszerűségi – pl. gazdaságpolitikai – szempontú.

3. Az Alkotmánybíróság már több határozatában foglalkozott az Alkotmány 70/A. §-ának értelmezésével. Bár a jogegyenlőség fogalma csupán a hivatkozott § (3) bekezdésének szövegében lelhető fel, a jogegyenlőség követelménye jelen van a 70/A. § valamennyi szabályában.

A jogegyenlőség lényege, hogy az állam, mint közhatalom, s mint jogalkotó köteles egyenlő elbánást biztosítani a területén tartózkodó minden személy számára. Ebben az összefüggésben nem tehet különbséget közöttük faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerint.

Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében foglalt tilalom nem csak az emberi, illetve az alapvető állampolgári jogokra irányadó, hanem e tilalom – amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre, ideértve azokat a jogokat is, amelyek nem tartoznak az emberi jogok, illetőleg az alapvető állampolgári jogok közé.

A jogegyenlőség nem jelenti a természetes személyeknek a jogon kívüli szempontok szerinti egyenlőségét is. Az ember, mint a társadalom tagja hivatása, képzettsége, kereseti viszonyai stb. szerint különbözhet és ténylegesen különbözik is más emberektől.

Az állam joga – s egyben bizonyos körben kötelezettsége is –, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése ugyanis nem bármifajta különbségtételt tilt – egy ilyen általános tilalom összeegyeztethetetlen lenne a jog rendeltetésével –, hanem csupán az emberi méltósághoz való jogot sértő megkülönböztetéseket.

Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság nyomatékosan rámutat: az Alkotmány hivatkozott rendelkezésének a vagyoni helyzet szerinti különbségtételt tiltó szabályát is csak ekként szabad értelmezni. Amikor tehát az Alkotmány 70/I. §-a kifejezetten a vagyoni viszonyoknak megfelelő közteherviselést írja elő, ez nem jelent az alaptörvényen belüli ellentétet a 70/A. § (1) bekezdésével. Sem a jogegyenlőségből, sem a hátrányos megkülönböztetés tilalmából nem következik ugyanis, hogy

– vagyoni helyzetére való tekintet nélkül mindenki azonos mértékben lenne köteles hozzájárulni a közterhekhez, illetőleg

– az állam bizonyos, kifejezetten a hátrányos szociális helyzet ellensúlyozását szolgáló jogok (pl. a szociális bérlakás kiutalására való jogosultság), segélyek vagy kedvezmények szabályozásánál ne vehetné figyelembe az érintett személyek vagyoni helyzetét.

4. Az elbírált ügyben az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó által sérelmezett adókedvezmény-szabály sem az Alkotmány 70/A. §-ával, sem egyéb rendelkezésével nem áll ellentétben. Magánszemély ugyanis hitelt (kölcsönt) kaphat pénzintézettől, munkáltatójától és másik magánszemélytől (pl. hozzátartozójától). Ha a hitelező a hitel egy részét elengedi, az az adós szempontjából mindhárom relációban jövedelemnek számít és elvileg adókötelezettség alá esik. A jogalkotó pénzügypolitikai megfontolásból – annak érdekében, hogy az adósokat ösztönözze a pénzintézetektől felvett hitel határidő előtti visszafizetésére – a hitelnek a pénzintézet által elengedett részét adómentessé minősítette. Ez kétségtelenül különbségtételt jelent a két másik hitelkonstrukcióhoz képest, ám e különbségtétel a kifejtettek szerint nem alkotmányellenes, s ezért az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Dr. Sólyom László s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Ádám Antal s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Herczegh Géza s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kilényi Géza s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Lábady Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schmidt Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Ödön s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Zlinszky János s. k.,
alkotmánybíró

TARTALOMJEGYZÉK

61/1992. (XI. 20.) AB határozat 1
INDOKOLÁS 1